

**XORIY TAJRIBASI. SOLIQ TIZIMINING O‘ZGARISHI VA TIZIM RIVOJLANISHINI KUTILAYOTGAN MUAMMOLAR HAMDA ULARGA XUSUSIY TAKLIFLAR**

*Oriental universiteti “Moliya va menejment”  
kafedrasi v.b dotsenti, i.f.n.,*

***Ergashov Ilxomjon Obodovich***

*Email - ilxomjonergashev849@gmail.com*

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti*

*“Soliq va budjet hisobi” fakulteti talabasi*

***Jumanov Sardorbek Sunnat o‘g‘li***

*Email- jumanovsardorbek5@gmail.com*

**Annotatsiya.** Soliq tizimi rivojlanishi yo‘lida bir qator muammolar mavjud. Tizimning murakkabligi, huquqiy va tartibga solishdagi cheklovlar, shuningdek, texnologiyalar bilan moslashishdagi ortda qolish kabi omillar samaradorlikni pasaytiradi. Bunga qarshi kurashish uchun maqolada soliq tizimini avtomatlashtirish, shaffoflikni oshirish va kiberxavfsizlikni mustahkamlash haqida va bu choralar soliq to‘lovchilar va davlat uchun ham foydali bo‘lishi, tizimni yanada adolatli va samarali qilishi haqida yoritilgan.

**Tayanch so‘zlar (Keywords):** soliq tizimi, raqamli soliq tizimi, soliq islohoti, soliq to‘lovchilar, global iqtisodiy tizim, raqamli texnologiyalar, soliq siyosati, raqamli soliqlar.

### **KIRISH (INTRODUCTION)**

O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiy tizimi doimiy ravishda uzliksiz rivojlanayotgan, shu bilan bir qatorda, soliq siyosati ham qolgan barcha tizimlar kabi mamlakatning iqtisodiy o‘shiga ta’sir etuvchi muhim omilga aylangan. Soliq tizimining to‘g‘ri va samarali ishlashi, davlat byudjetining to‘ldirilishi, iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, hamda xalqaro iqtisodiy integratsiya – bularning barchasi soliq islohotlarini amalga oshirishni taqozo qiladi. O‘zbekiston hukumati soliq tizimini jadal isloh qilish jarayonida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, soliq bazasini kengaytirish va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish kabi masalalarga alohida e’tibor qaratmoqda. Ushbu maqolada O‘zbekiston soliq tizimida kutilayotgan o‘zgarishlar, ularning iqtisodiyotga ta’siri va xalqaro tajribalar asosida o‘rganilgan muhim yo‘nalishlar tahlil qilinadi.

### **USULLAR (METHODS)**

Mazkur tadqiqotda soliq tizimi va iqtisodiy islohotlar masalasida bir nechta ilmiy metodlar qo‘llanilgan:

**1. Analitik usul** – O‘zbekiston soliq tizimining ayni vaqtdagi holatini, amalga oshirilayotgan islohotlarni va ularga kiritilgan o‘zgarishlarni tahlil qilish.

**2. Taqqoslash usuli** - O‘zbekiston soliq tizimining xalqaro tajribalar bilan taqqoslanishi. Bunda Estoniya va Koreya Respublikasi kabi dunyoning turli xil qit’a mamlakatlari misolida raqamli soliq tizimlarining samaradorligi o‘rganilgan.

**3. Statistik usul** – O‘zbekiston soliq yig‘imlarining o‘shishi, davlat byudjeti va iqtisodiy barqarorlikka ta’siri statistik ma’lumotlar asosida tahlil qilinadi.

4. **Ekspert intervyu** – Mahalliy va xalqaro soliq mutaxassislari bilan suhbatlar o‘tkazilgan va ularning fikr-mulohazalari yig‘ilgan.

Bu usullar yordamida soliq tizimining islohoti, aholiga ta’siri va uning iqtisodiyotga ta’siri haqida aniq xulosalar chiqarishga harakat qilindi.

**NATIJARLAR (RESULTS)**

Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy o‘zgarishlarni ko‘rsatdi:

Soliq raqamlashtirilishi

O‘zbekistonda soliq tizimini raqamlashtirish jarayonlari faollashgan. Elektron soliq tizimlari, soliq to‘lovchilarni raqamli monitoring qilish va onlayn kassa apparatlari orqali soliq yig‘imlarini oshirish asosiy maqsad deb hisoblanmoqda. Shu bilan birga, bu g‘oya iqtisodiyotining qisqarishiga olib keladi, chunki raqamli tizimlar orqali soliq to‘lovchilarni kuzatish va monitoring qilish osonlashadi.

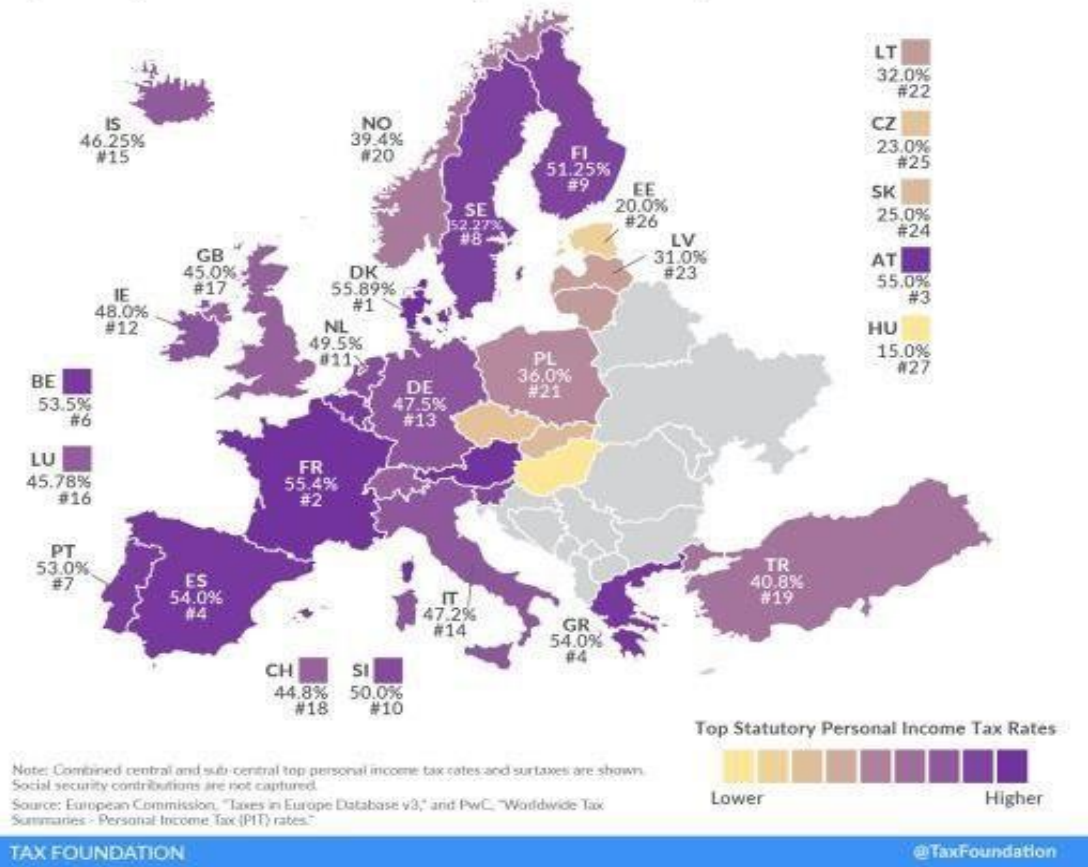
Masalan, 2022 yilda Estoniya soliq tizimini raqamlashtirish orqali soliq yig‘imlarini 12% ga oshirganini ko‘rish mumkin (Estonian Ministry of Finance, 2022).



**1-rasm. Estoniya soliq tizimini raqamlashtirish ko‘rsatgichlari**

**Top Personal Income Tax Rates in Europe**

Top Statutory Personal Income Tax Rates in European OECD Countries, 2021



**2- rasm. Estoniya davlati haqida ma'lumot beradi 2018 va 2019 yilgi birinchi o'rinda turganligini ko'rsatadi.**

Tax foundation tomonidan olingan ma'lumotlar esa har bir insonning daromad solig'i haqida europa reytingida Estoniya yetakchilikni hech kimga bermay turganini ko'rish mumkin.

**2. Raqamli xizmatlar soliqqa tortilishi**

O'zbekiston xalqaro tajribaga asoslanib, raqamli xizmatlarni soliq tizimiga kiritishni ko'zlamoqda. Bunga Google, Facebook, Netflix kabi global raqamli platformalar ham kiradi. Bunday xizmatlarga soliq solish, davlat byudjetini oshiradi va iqtisodiy o'sish sur'atlarini ya'nada tezlashtiradi. Raqamli xizmatlarga soliq solish xalqaro soliq siyosati bilan mos keladi va O'zbekistonning global iqtisodiy aloqalarini mustahkamlashga yordam beradi (OECD, 2023).

**3. Hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish**

Soliq siyosatining hududiy ijtimoiy iqtisodiyotga ta'siri o'rganilgan. Soliq tushumlarining mahalliy byudjetlarga ko'proq taqsimlanishi orqali hududiy iqtisodiyotning rivojlanishiga qo'shiladigan hissalar sezilarli darajada oshadi. O'zbekistondagi Qashqadaryo, Farg'ona kabi viloyatlarda mahalliy soliq siyosati, hududiy infratuzilma loyihalarini moliyalashga xizmat qilmoqda. Shunday qilib, soliq siyosati viloyatlar o'rtasidagi iqtisodiy tenglikni ta'minlashga yordam beradi

**4. Ijtimoiy soliqlarni optimallashtirish**

O'zbekiston hukumati ijtimoiy soliqlarni optimallashtirish orqali norasmiy bandlikni kamaytirishga va rasmiy bandlikni oshirishga harakat qilmoqda. Mehnat

bozorini tartibga solish va jamiyatdagi iqtisodiy tenglikni ta'minlashda ijtimoiy soliq o'ta muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotdan shuni ko'rish mumkinki, ijtimoiy soliqlarni optimallashtirish orqali davlat byudjeti va aholi farovonligi oshishiga ishonch bildirilgan (Jumaev, 2023).

#### **TAHLIL (DISCUSSION)**

O'zbekistonda amalga oshiriladigan soliq islohotlari xalqaro tajribaga asoslangan holda mamlakatning iqtisodiy tizimini yanada mustahkamlashga va kuchaytirishga xizmat qiladi. Estoniya, Koreya Respublikasi kabi rivojlangan mamlakatlarning tajribasi raqamli tizimlarning samaradorligini ko'rsatadi. O'zbekiston ham o'zining soliq tizimini raqamlashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni kuchaytirish orqali soliq yig'imlarini oshirishi va soliq xavfsizligini oshirishi mumkin. Shu bilan birga, raqamli xizmatlarga soliq solish xalqaro integratsiyaga kirishda va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda o'ta muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bu tizimga soliq solish orqali davlat o'z iqtisodiyotining global bozor bilan raqobatbardoshligini oshirishi mumkin. Hududiy iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatadigan soliq siyosatining maqsadi iqtisodiy tenglikni ta'minlash va barcha hududlarning barqaror rivojlanishini qo'llab-quvvatlashdir. Mahalliy byudjetlarga soliq tushumlarini ko'proq taqsimlash, iqtisodiy barqarorlikka ijobiy ta'sir qiladi. Mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishi iqtisodiy o'sishning sur'atini tezlashtiradi va hududlar o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tenglikni ta'minlaydi. Ijtimoiy soliqlarni optimallashtirish esa mehnat bozorini tartibga solish, rasmiy bandlikni oshirish va norasmiy bandlikni kamaytirish orqali iqtisodiy barqarorlikka katta hissa qo'shadi. Bu, o'z navbatida, soliq yig'imlarining ortishiga olib keladi va davlatning ijtimoiy adolatni ta'minlashdagi sa'y-harakatlarini kuchaytiradi.

#### **XULOSA (CONCLUSION)**

O'zbekistonda kutilayotgan soliq islohotlari davlat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga, soliq yig'imlarini oshirishga, va ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish, raqamli xizmatlarga soliq solish, hududiy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy soliqlarni optimallashtirish orqali mamlakatning iqtisodiy o'sishi va soliq tizimi samaradorligini oshirish shuningdek uning xavfsizligini oshirishi mumkin. Soliq tizimi islohotlari mamlakatning xalqaro iqtisodiy integratsiyasini kuchaytiradi va O'zbekistonning global iqtisodiy tizimdagi o'rnini mustahkamlaydi. Soliq tizimi islohotlari orqali O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda yangi bosqichga o'tadi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)**

1. Estonian Ministry of Finance. (2022). Digital Taxation in Estonia. Available at: [www.fin.ee](http://www.fin.ee)
2. OECD. (2023). Taxation of the Digital Economy. Available at: [www.oecd.org](http://www.oecd.org)
3. Mirosnichenko, A. (2023). Regional Economic Development and Tax Policy in Uzbekistan. *Journal of Economic Research*, 45(3).